
RAPPORT

KÖPINGS KOMMUN

Naturvärdesinventering Västra Sömsta

UPPDRAGSNUMMER 1186619200

Alkårr inom det inventerade området. Foto: Sweco, juli 2016

2016-09-19

VÄSTERÅS VATTEN OCH MILJÖ

VILHELM FELTELIUS, MATILDA ELGERUD,
ANDERS SELMER, JENNIE BRUNDIN

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Uppdrag	1
1.2	Syfte	1
1.3	Organisation	1
2	Utförande	2
3	Områdesbeskrivning	4
4	Resultat	5
4.1	Naturvärdesobjekt inom inventeringsområde	5
4.1.1	Objekt 7 – Barrblandskog	6
4.1.2	Objekt 8 och objekt 9 – Sumpskog/Alkärr	7
4.1.3	Objekt 10 – Björkskog	8
4.1.4	Objekt 11 – Triviallövskog	9
4.1.5	Objekt A – Dike genom planområdet	10
4.1.6	Objekt B – Blandbarrskog med angrepp från granbarkborre	11
4.1.7	Objekt C – Ångsmark	12
4.2	Förekomst av nattviol	12
5	Referenser	14

1 Inledning

1.1 Uppdrag

Köpings kommun planerar att bygga ut staden i nordöstlig riktning. Det innebär att delar av Johannisskogen och Västra Sömsta kommer att exploateras. Sweco har av kommunen fått i uppdrag att utföra en naturvärdesinventering för det område som omfattas av den planerade bebyggelsen. Inventeringen ska utgöra ett underlag för det fortsatta planeringsarbetet och ska ses som ett komplement till tidigare utförda naturvärdesinventeringar av Calluna, (2013) samt Sweco (2016).

1.2 Syfte

Syftet med naturvärdesinventeringen är att:

1. Utvärdera hur exploateringen påverkar redan definierade naturvärden i området samt mer specifikt undersöka status på alkärr och konsekvensen av exploatering. Även påverkan på dike som skär igenom området ingår i detta.
2. Undersöka eventuell förekomst av den fridlysta orkidén nattviol.

1.3 Organisation

Beställare	Victor Zakrisson, Köpings kommun
Uppdragsledare	Jennie Brundin, Sweco Environment
Naturvärdesinventering	Matilda Elgerud och Vilhelm Feltelius, Sweco Environment Fältarbete, rapport och kartframställning
Kvalitetsgranskning	Matilda Elgerud och Jennie Brundin

2 Utförande

Naturvärdesinventeringen har genomförts med utgångspunkt i SIS-standarderna för naturvärdesinventering (SS 199000:2014) med tillhörande teknisk rapport (SIS-TR 199001:2014). Detaljeringsgraden för inventeringen motsvarar "Detalj" vilket innebär identifikation av naturvärdesobjekt ner till en yta av 10 m² alternativt linjeformade objekt med en längd och bredd på minst 10 meter respektive 0,5 meter.

För den valda detaljeringsgraden ska identifierade naturvärdesobjekt bedömas enligt de fyra naturvärdesklasser som redovisas i Tabell 1.

Tabell 1. Naturvärdesklasser enligt NVI-standarderna.

<p>Naturvärdesklass 1 <i>Högsta naturvärde</i></p>	Geografiska områden med särskilt stor betydelse för biologisk mångfald
<p>Naturvärdesklass 2 <i>Högt naturvärde</i></p>	
<p>Naturvärdesklass 3 <i>Påtagligt naturvärde</i></p>	Geografiska områden med påtaglig positiv betydelse för biologisk mångfald
<p>Naturvärdesklass 4 <i>Visst naturvärde</i></p>	Geografiska områden med viss positiv betydelse för biologisk mångfald.

Geografiska områden som i det nuvarande tillståndet inte eller i ringa omfattning bidrar till biologisk mångfald bedöms ha lågt naturvärde. Detta utgör i sin tur inte en naturvärdesklass. Naturvärdesklassningen utgår från bedömningsgrunderna *arter* och *livsmiljö* enligt SIS-standarderna. Det bör också påpekas att olika naturvårdsarter är synliga under olika delar av säsongen och att inventeringen därför bör anpassas efter detta.

Till naturvårdsarter räknas:

- Skyddade arter - arter som omfattas av juridiskt skydd enligt Artskyddsförordningen.
- Typiska arter - arter vars förekomst indikerar så kallad gynnsam bevarandestatus hos aktuell naturtyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv.
- Rödlistade arter - arter som bedöms löpa risk att försvinna ur landet. Delas in i kategorierna RE – nationellt utdöd, CR – akut hotad, EN – starkt hotad, VU – sårbar, NT – nära hotad och LC – livskraftig.
- Ansvarsarter - arter där en särskilt stor andel av dess totala population finns i en begränsad del av det totala utbredningsområdet.

2(14)

RAPPORT
2016-09-19

NATURVÄRDESINVENTERING VÄSTRA SÖMSTA

- Signalarter - arter som med sin närvaro eller frekvens indikerar att ett område har höga naturvärden. Markeras med (S) i beskrivningarna nedan.

- Nyckelarter - arter som direkt eller indirekt har en särskilt viktig funktion för andra arter.

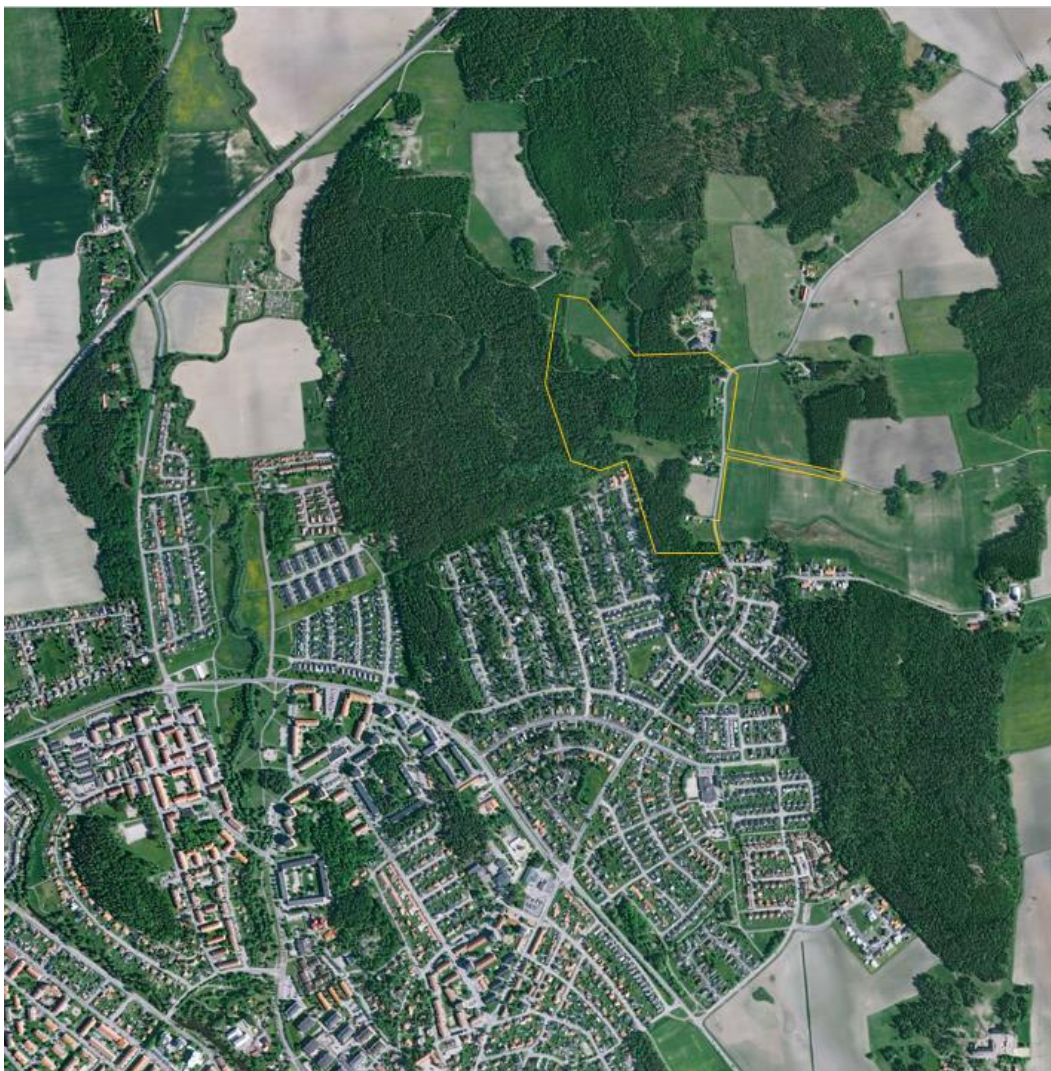
För naturvärdesobjekten anges biotopgrupp och biotop enligt rekommendationer i SS 199000:2014 och SIS-TR 199001. Inom de vanligaste biotopgrupperna Skog och träd samt Myr benämns biotoperna enligt Vegetationstyper i Norden (Nordiska Ministerrådet, 1998) på åtminstone den detaljeringsnivå som anges i tekniska rapporten SIS-TR 199001:2014.

Fältinventeringen genomfördes vid Västra Sömsta och Johannisskogen den 28 juni 2016 där inventeringsområdets hela sträckning genomgicks. Datumet för inventering valdes eftersom nattviol blommar under juni – juli och att möjligheten till fynd därför bedömdes som goda.

Identifierade naturvärdesobjekt dokumenterades med fotografier. För redovisning av naturvärdesobjekt ur kartsynpunkt har programmet Esri ArcMap använts. Inför fältarbetet inhämtades uppgifter från Artportalen gällande tidigare observerade fåglar och eventuella förekomster av rödlistade och fridlysta arter.

3 Områdesbeskrivning

Aktuellt inventeringsområde ligger i nordöst om Köpings tätort (Figur 1).

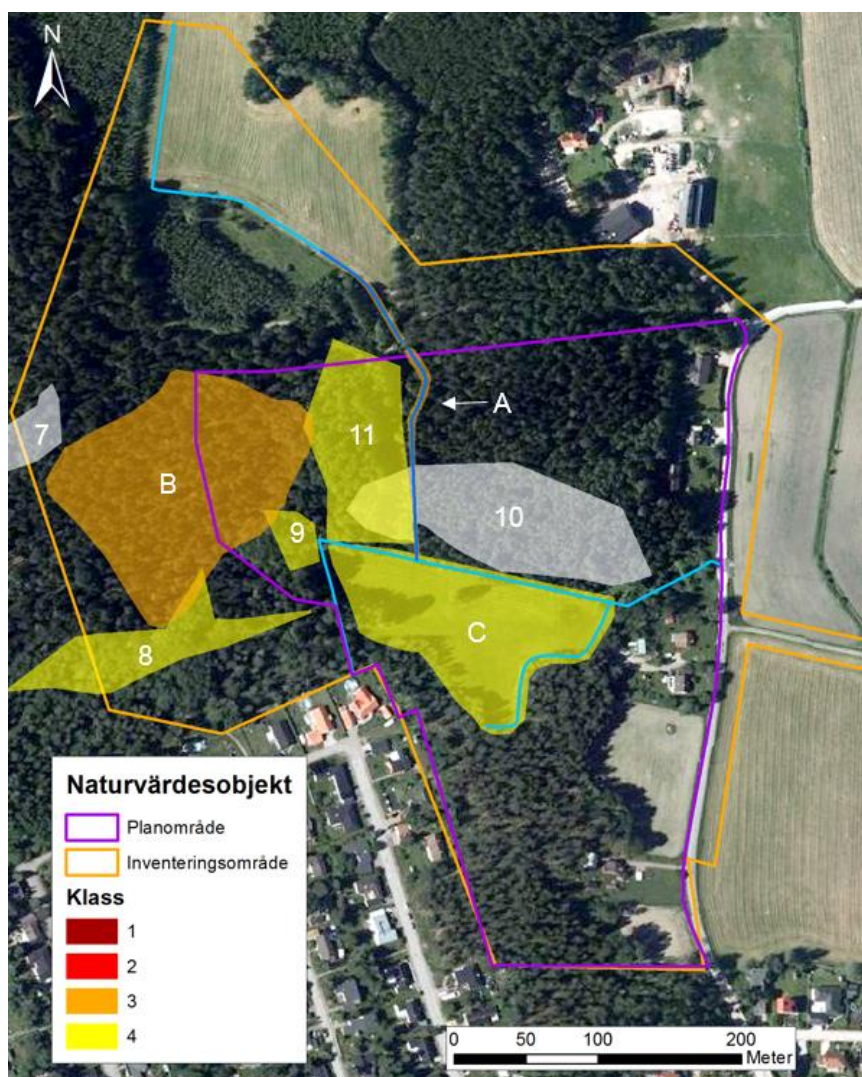
Figur 1. Flygfoto över inventeringsområdet som indikeras med orange markering. Grundkarta: Eniro.se (hämtad 2016-06-30).

4 Resultat

I detta avsnitt redovisas resultatet av fältinventering med en jämförande beskrivning av identifierade naturvärdesobjekt från tidigare naturvärdesinventering av Calluna (2013). En beskrivning ges även av nya objekt som identifierades under inventeringen den 28 juni 2016. Resultatet av eventuell förekomst av nattviol redovisas för tydlighetens skull i ett separat avsnitt.

4.1 Naturvärdesobjekt inom inventeringsområde

Under inventeringen identifierades sex områden av betydelse för biologisk mångfald (Figur 2).

Figur 2. Naturvärdesobjekt inom inventeringsområdet. Områden definierade med siffror utgår från tidigare NVI av Calluna (2013) medan områden med bokstav identifierats under aktuell inventering.

En jämförelse mellan aktuell naturvärdesklassning och tidigare klassning enligt Calluna (2013) redovisas i Tabell 2. Naturvärdesobjekt markerade med siffra 7-11 utgår från den tidigare inventeringen medan objekt markerade med bokstav anger objekt som inte tidigare klassats. Två tidigare områden som i inventering av Calluna klassats som naturvärdesobjekt (objekt 7 och 10) bedöms i aktuell inventering istället ha lågt naturvärde (vitmarkerade områden i Figur 2). Grusvägen i inventeringsområdet östra del bedömdes också ha lågt naturvärde och redovisas därför inte i Figur 2 eller Tabell 2.

Tabell 2. Jämförelse mellan utförd naturvärdesklassning av Calluna (2013) och aktuell inventering. Tre ytterligare objekt identifierades i den senast utförda naturvärdesinventeringen. Redovisade objekt har bedömts ligga inom det framtida planområdet.

Naturvärdesobjekt	Biotop	Klass Calluna (vår 2012)	Klass Sweco (160628)
7	Barrblandskog	4	-
8	Sumpskog/Alkärr	4	4
9	Sumpskog/Alkärr	4	4
10	Björkskog	2	-
11	Lövblandskog	4	4
A	Dike	ej tidigare klassad	3
B	Barrblandskog (barkborreangrepp)	ej tidigare klassad	3
C	Ängsmark	ej tidigare klassad	4

4.1.1 Objekt 7 – Barrblandskog

Enligt tidigare genomförd inventering av Calluna (2013) utgörs naturvärdet inom objekt 7 av inslag av senvuxen gran och gamla tallar där vissa av träden bedömts vara omkring 120 år. Även blockrik mark utgör del av naturvärdet.

I aktuell naturvärdesinventering bedöms objektet istället ha lågt naturvärde till följd av brist på död ved och flerskiktig vegetation. Äldre träd förekommer tillsammans med stenblock, blåbär och örnbräken. Blåmossa och blå jungfruslända noterades även vid besöket men dessa fynd bedöms inte som tillräckliga för att objektets naturvärde ska klassas högre.

Konsekvenser av ianspråktagande

Inga skyddsåtgärder har identifierats för objekt 7 men området bedöms däremot inneha ett rekreativvärde då gångleder finns i nära anslutning. En eldstad vittnar också om att området används till friluftsliv.

Figur 3. Tall och gran i anslutning till en höjd inom objekt 7. Foto: Sweco

4.1.2 Objekt 8 och objekt 9 – Sumpskog/Alkärr

Alkärren markerade som objekt 8 och 9 var uttorkade vid inventeringstillfället men uppvisar typiska arter för biotopen såsom majbräken, träjon och ängsfräken. Förekomst av död ved, alticka och alträdsocklar noterades även. Båda objekten 8 och 9 bedöms ha viss positiv betydelse för biologisk mångfald och ges därför naturvärdesklass 4. Figur 4 visar hur respektive alkärr såg ut vid inventeringstillfället.

Figur 4. Sumpskogen inom objekt 8 (vänster) och objekt 9 (höger). Båda kärren var uttorkade vid inventeringstillfället. Foto: Sweco

Konsekvenser av ianspråktagande

Vid exploatering av området kommer alkärren troligen att påverkas negativt eftersom avvattning av området kan leda till förändrade vattenflöden och därmed risk för att kärren torkar ut permanent. Nedtagning av intilliggande skog kan också innebära en ökad solexponering och därmed en torrare miljö.

4.1.3 Objekt 10 – Björkskog

Björkskogen, markerat som objekt 10, bedömdes i tidigare utredning av Calluna, 2013 som lövskog dominerad av björk. Naturvärdet bedömdes då utgöras av inslag av asp och sälg samt ett rikt buskskikt med inslag av bärande buskar. Till naturvärdet räknades också en lågortsflora innehållandes exempelvis vårärt, viol och gökärt. Nattviol kunde inte hittas vid den tidigare inventeringen.

I aktuell inventering bedöms objekt 10 som en ung björkskog med inslag av ung rönn och gran. Längs med brynet mot ängen är landskapet öppnare, torrare och möjliggör en florarik miljö längs diket. Under inventeringen kunde ingen död ved eller flerskiktad vegetation hittas vilket resulterar i att björkskogen i dagens situation bedöms ha ett lågt naturvärde. Figur 5 visar hur björkskogen såg ut vid inventeringstillfället.

Figur 5. Björkskogen med inslag av ung rönn och gran. Foto: Sweco.

Konsekvenser av ianspråktagande

Björkskogen har idag inget direkt skyddsvärde men kan i framtiden utveckla högre naturvärden om andelen död ved ökar.

4.1.4 Objekt 11 – Triviallövskog

Objekt 11 är en lövblandskog med mycket asp och ett antal sälgräd. Skogsbiotopen ligger bredvid ett djupt dike (objekt A), draget i moränstenig miljö. Hallon och druvfläder noterades under inventeringstillfället. Närheten till det permanent vattenförande diket ger en fuktig miljö vilket bidrar till naturvärdet. Ett fynd av vanlig groda noterades (Figur 6).

Figur 6. Lövblandskog i vilken ett exemplar av vanlig groda återfanns. Fyndet gjordes i anslutning till det djupa diket. Foto: Sweco

Konsekvenser av ianspråktagande

Lövblandskogens värde knyts till intilliggande fuktig miljö och skulle påverkas negativt i och med en förändring av diket eller nedtagning av intilliggande skog. Träden kan i framtiden utveckla högre naturvärden i och med att död ved skapas.

Fyndet av vanlig groda gör det troligt att de delar av objekt 11 som ligger närmast det undersökta diket (objekt A) utgör en livsmiljö för groddjur samt en övervintringsmiljö till följd av närheten till vatten.

4.1.5 Objekt A – Dike genom planområdet

Genom den norra delen av det framtida exploateringsområdet går idag ett större dike med djup profil och inslag av moränstenar i slänterna. Utifrån noteringarna som gjordes under inventeringen tycks diket vara permanent vattenförande. I vattnet identifierades bland annat lånke, andmat, veketåg, kavelkun och strandlysing. I dikeskanterna växer bland annat majbräken, träjon, besksöta, kammossa, palmossa och husmossa. Då diket är djupt och skuggigt har det inte bedömts som en potentiell reproduktionslokal för groddjur och inventerades därför inte under den groddjursinventering som genomfördes våren 2016 (Sweco, 2016). Som födosöksområde och spridningsväg kan diket dock ha ett visst värde.

Figur 7. Vänstra bilden: Det djupa diket med inslag av moränstenar i slänterna. Högra bilden: Befintlig trumma söder om elljusspår. Foto: Sweco.

Konsekvenser av ianspråktagande

Utifrån det fynd av vanlig groda som gjordes i nära anslutning till objekt A är det möjligt att diket utgör en livsmiljö för grodor. Dikets potential som reproduktionslokal kan inte heller uteslutas även om detta inte bedöms som troligt till följd av dikets utformning. Det bör också tilläggas att vanlig groda kan påträffas på många olika platser och att det är därför inte är säkert att det finns ett klart samband mellan diket och fyndet av vanlig groda.

Vid ianspråktagande riskerar den potentiella livsmiljö som objekt A utgör att försvinna eller förändras. Om diket exempelvis används för att omhänderta dagvatten från det framtida området kan vattenflöden i diket öka vilket kan leda till försämrad vattenkvalitet/grumlighet, erosion och ökad bortförsl av sediment. En eventuell

kulvertering skulle också påverka dikets naturvärde. Diket var vid fältbesöket vattenförande, trots en torr försommar. Öppet vatten i ett område är mycket positivt för naturvärdet och stärker objektets potential som födosöksområde/spridningsväg för groddjur. Om objekt A ianspråkats kan de negativa effekterna av detta dock begränsas genom att diken/dammar med öppet vatten anläggs på andra platser i området.

4.1.6 Objekt B – Blandbarrskog med angrepp från granbarkborre

Norr om objekt 8 och öster om objekt 7 finns ett område med granar som angripits av granbarkborre. Dessa träd är döende eller redan döda och skapar därmed ett naturvärde genom en utökad biologisk mångfald i skogsområdet.

Figur 8. Träd angripna av granbarkborre inom objekt B.

Konsekvenser av ianspråktagande

En eventuell exploatering av området och därmed avlägsnande av de angripna träden innebär minskade förutsättningar för biologisk mångfald i skogsområdet.

4.1.7 Objekt C – Ängsmark

Ängsmarken, markerad som objekt C i Figur 2 bedöms som en biotop som skapar flera bryn- och livsmiljöer för flora och fauna. Stormåra, ängshaverrot, ängsklocka, blodrot, blåsuga och gulvial identifierades i vegetationen under inventeringen. Luktgräsfjäril, pärlgräsfjäril och brunfläckig pärlemorfjäril syntes på ängen. I brynen noterades även skogsklöver, liljekonvalj, bergslok och gulmåra. Sälgar noterades i brynen och utgör i sin tur en viktig biotop för pollensökande insekter under tidig vår.

I ängen finns en mindre och en större åkerholme som omfattas av generell biotopskydd. Den större holmen består av ett antal enar och flera äldre sälgar samt död ved.

Figur 9. Vänstra bilden: Ängsmarken med mindre åkerholme. Högra bilden: Större åkerholme. De två holmarna omfattas av generell biotopskydd. Foto: Sweco

Konsekvenser av ianspråktagande

Vid ianspråktagande riskerar ängsmarksbiotopen att försvinna och därmed också ovan nämnda livsmiljöer för flora och fauna.

4.2 Förekomst av nattviol

Mellan ängsmark och branddamm, i anslutning till objekt 10:s östra gräns (Figur 2) eftersöktes nattviol. Inga fynd gjordes, troligen på grund av att området tillåtits att växa igen av bland annat skuggande örnbräken.

Kontakt togs med fastighetsägare till närbelägna fastigheten Sömsta 2 som också visade platsen för nattviol mellan ängsmark och branddamm. Fastighetsägaren nämnde också att flera hundratals nattviolerna fanns på mark som nu slagits. Den aktuella marken låg längre bort och därmed utanför aktuellt inventeringsområde. Nattviolerna hade setts blommande före midsommar.

Figur 10. Branddammen intill vilken fynd av nattviol tidigare gjorts enligt uppgift från fastighetsägare.

Konsekvenser av ianspråktagande

Då inga exemplar av nattviol noterats varken under tidigare naturvärdesinventering av Calluna (2013) eller under den aktuella inventeringen bedöms konsekvenserna av en exploatering på beståndet generellt som små. Åtgärder för att skydda nattviol bör fokuseras till de områden som pekats ut av fastighetsägare. Ny kontakt med berörda fastighetsägare ur denna synpunkt kan därför vara lämplig.

5 Referenser

Artportalen, observationsdatabasen samt fågelportalen. Artdatabanken juni 2016

Calluna, 2013. Naturvärdesinventering i Västra Sömsta och Johannisdalsskogen, Köpings kommun.

Svensk Standard SS 199000:2014 Swedish Standards Institute

Sweco, 2016 Groddjursinventering och värdering av vatten i Västra Sömsta/-Johannisdalsskogen. Uppdragsnummer: 1186619100.

Teknisk Rapport SIS-TR 199001:2014 Swedish Standards Institute

Påhlsson, L. 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998.510.